Štev. 45. Leto LXIV. V Ljubljani, 13. novembra 1924. Poštnina plačana v gotovini.

Vse spise, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati na uredništvo — naročnino, reklamacije in vse administrativne stvari pa na upravništvo v Ljubljani, Učiteljska tiskarna, Frančiškanska ul. 6/I. Vse pošiljatve je pošiljati franko. Reklamacije so proste poštnine. Rokopisov ne vračamo. Telefon uredn. 312.

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasilo Udruženja Jugosl. Učiteljstva - Poverjeništvo Ljubljana

Licealna knjižnica 1058 Ljubljana, Strossmayerjeva ulica II. drž. gimn. (Bpl.)

Izhaja vsak četrtek. Naročnina znaša za neorganizirane 40 Din, za inozem. 60 Din. Posamezna štev. 1 Din. Članstvo „Pov. UJU Ljubljana" ima z članarino plačano naročnino [illegible] in reklame vrst je 50 od petit [illegible] davek po[illegible]. ur. 11.197.

Klerikalni šef prosvete uničuje prosvetni napredek učiteljstva.

Višji šolski svet.
Štev. 16.153. Ljubljana, dne 16. dec. 1919.
Zborovanje učiteljskih društev; pouka prost dan.

Vsem okrajnim (mestnim) šolskim svetom v Sloveniji.

Na vprašanje nekega šolskega sveta, so li dnevi ob zborovanjih učiteljskih društev prosti pouka, naročam vsem okrajnim (mestnim) šolskim svetom, naj obvestijo vsa šolska vodstva in učiteljska društva v svojem območju o nastopni odredbi:

Dnevi ob zborovanjih učiteljskih društev so prosti pouka in sicer z izrečnim poudarkom le za tiste učne osebe, ki se v resnici udeležujejo zborovanj. Želeti je, naj bodo na dnevnem redu učiteljskih zborovanj poleg stanovskih tudi predavanja poučne vsebine v nadaljno izobraževanje učiteljstva. To dovoljenje pa velja k večjem za enkrat na mesec. Ako količkaj mogoče, naj se za zborovanje določi četrtek.

Šolska vodstva naj pravočasno naznanijo okrajnemu (mestnemu) šolskemu svetu dan in kraj zborovanja ter one učne osebe svoje šole, ki se nameravajo udeležiti dotičnega zborovanja.

S to odredbo se obenem ukinjajo vse dosedanje tozadevne odredbe bivših deželnih šolskih svetov.

Predsednik: Vadnjal l. r.

Prosvetni oddelek za Slovenijo.
Štev. 17.357. Ljubljana, dne 7. okt. 1924.
Predmet: Razveljavljenje odloka viš. šol. sv. z dne 16. 12. 1919, št. 16.153, s katerim so dnevi učit. zborovanja pouka prosti.

Vsem okrajnim šolskim svetom.

Ker itak odpade med letom mnogo šolskih dni, razveljavljam odlok viš. šol. sveta z dne 16. decembra 1919, št. 16.153, s katerim sem dovolil, da se smatrajo dnevi ob zborovanjih učiteljskih društev prosti pouka za tiste učne osebe, ki se v resnici udeležujejo zborovanj.

Vabim naslov, naj o tem obvesti šolska vodstva.

Šef oddelka:
prof. Vadnjal, s. r.

Ne glede na spremembo režima bi izpregovorili in moramo izpregovoriti o vprašanju, ki ga vsebujeta gorenja odloka. Vprašanje prostih dni ob priliki zborovanj učiteljskih društev tangira namreč vprašanje nadaljne izobrazbe učiteljstva in iz tega gledišča ga mi presojamo in hočemo, da se ga tudi rešuje s strani odločujočih faktorjev pri prosvetni upravi.

Ne bomo dokazovali, da bi pomenila ukinitev delovanja učiteljskih društev veliko škodo za napredek prosvete in ne bomo dokazovali velikega pomena, ki ga ima UJU za napredek prosvete v državi. Dosedaj so še vsi prosvetni faktorji pripoznali in podpirali to privatno iniciativo učiteljstva, samo zadnji režim se je pokazal sila majhnega in maščevalnega v tem oziru.

Statistika nam dokazuje, kako važno kulturno nalogo vrše učiteljska društva.

Preden pa je gospod šef prosvete ukinil proste dneve ob zborovanjih, pa bi moral pomisliti še na druge okolnosti.

Uradne okrajne učiteljske konference se ne vrše več vsako leto, ker se okrajni šolski sveti izgovarjajo, da vsakoletne konference okrajno blagajno, ki krije te stroške, preveč obremenjujejo, vrše se namreč le vsako drugo ali celo vsako tretje leto.

Te konference nadomeščajo edino zborovanja učiteljskih društev in se vrše na njih celo oficielni deli uradnih konferenc. Namesto na uradnih konferencah, je učiteljstvo na zborovanjih volilo zastopnike učiteljstva v okrajne šolske svete, v stalne odbore in v odbore okrajnih učiteljskih knjižnic in reševalo vprašanja, ki se tičejo uradnih konferenc. To se je vršilo predvsem v mariborski oblasti.

In zakaj se je to vršilo na zborovanjih? Zato, da je bil erarju prihranjen denar, ki ga ni hotel žrtvovati v to svrho in ker je bil učiteljstvu napredek šolstva pri srcu. Učiteljstvo pa je prihajalo na zborovanja na **lastne** stroške, da je reševalo uradne zadeve in je krilo vse iz lastnega žepa.

In pride mož, ki udari učiteljstvo za to požrtvovalnost s kolom in mu vzame še prosti čas za ta zborovanja. Toda ni udaril učiteljstvo, temveč je postavil le sebe na sramotni oder pred požrtvovalnim učiteljstvom.

Učiteljstvo se je doslej udeleževalo učiteljskih zborovanj na svoje stroške vsaj dvakrat, pa tudi večkrat na leto, četudi so bili zlasti oddaljenim učiteljskim osebam taki sestanki v šolske svrhe v občutno škodo. Sedaj pa, ko bi mu bila olajšana zborovanja vsaj s polovično vožnjo, za kar se je učiteljstvo tudi dolgo potezalo, mu šef prosvete prepove proste dneve za zborovanja.

Na ta način pa bi tudi učitelstvo sploh ne moglo zborovati več. Večina večrazrednic ima zaradi pomanjkanja učnih prostorov od oktobra do maja celodnevni nerazdeljen pouk, vrhutega pa je ob četrtkih pouk v ponavljalnih in ob nedeljah tudi na obrtno-nadaljevalnih šolah. Tako v tem času sploh ni mogoče prirejati učiteljskih zborovanj, ne da bi bil v omenjenih dneh pouka prost dan, ker se izostali pouk sploh ne more nadomestiti. Na deželi je torej vsako zborovanje in skupno nadaljno izobraževanje izključeno ter s tem odpade še edina iniciativa za nadaljno in prosvetno delovanje učiteljstva. Učitelji pa so poleg tega v prostem času zaposleni kot občinski tajniki, v posojilnicah, v knjižnicah, pri krajnih šolskih svetih, voditelji s strankami itd.

Ako bi ostal preklic v veljavi, je gotovo, da nastane pri učiteljstvu in v šolstvu zastoj, ki bi se ne mogel v doglednem času popraviti brez večje škode.

Povdariti je tudi treba, da je imel šolo, kdor se ni udeležil zborovanja in je vsaka zloraba izključena, ker so člani društva sami na vse pazili. Imela bi pa ukinitev še drugo posledico, namreč to, da se učiteljstvo v okraju med seboj niti poznalo ne bo, kar je tudi velike važnosti. V Srbiji celo okrajni šolski nadzorniki ustanavljajo okrajna učiteljska društva in so jim predsedniki, pri nas pa se onemogoča vsako možnost, da bi se zborovanja vršila.

Lepe prosvetne razmere je ustvarjal pri nas klerikalni prosvetni režim in je zelo karakteristično, da Slomškova zveza niti proti tej ukinitvi ni genila, ko je bila sama prizadeta.

Resnica je, da ne skrbi noben drug stan toliko za svojo nadaljno izobrazbo kakor ravno učiteljski stan, zato moramo nazvati ukinitev prostih dni za zborovanja pravcati prosvetni škandal, ki se mu mora napraviti konec z izdanjem ministerialnega odloka, da se zaščitijo enkrat za vselej kulturno - prosvetna stremljenja učiteljskih društev in se onemogoči vsekaka šikana lokalnih faktorjev.

Nasilja bivšega prosvetnega režima.

—na **Izjava odbora učiteljskega društva za Mežiško dolino**, sklenjena na seji dne 5. novembra 1924.

V »Slovencu« od 7. oktobra je uvodničar na skrajno žaljiv način napadel slovensko učiteljstvo, »liberalno« učiteljstvo, »ki ima danes za svojega voditelja proslulega Luka Jelenca«. Hotel je očitno udariti vse slovensko v UJU organizirano učiteljstvo, ako ne ves stan, zato napada ne moremo prezreti.

Njemu, ki brez čuta za časnikarsko odgovornost in dostojanstvo pavšalno sramoti ogromno večino slovenskega učiteljstva, predstavljajoč ga kot izrodek slovenskega lažiliberalizma, očitajoč mu vsako možno neznačajnost, očitajoč mu moralno zastrupljevanje naroda, ne odgovarjamo, ker se s svojim pretiravanjem in lahkomiselnim generaliziranjem sam obsoja. Zato tudi ne čutimo moralne obveznosti, napram takim napadom braniti svojo čast pred sodiščem. Pravimo pa to-le na naslov vseh, ki se čutijo poklicani, nas moralno soditi:

Res, dovolj je poleg svetlih tudi temnih strani v zgodovini slovenskega učiteljstva, a najtemnejše so one, ki pričajo o njegovi bedi in ponižanju tam, kjer edino so o usodi slovenskega učiteljstva odločevale slovenske politične stranke. Pravimo, da je drzno, ako zavajalec hoče biti sodnik svoje žrtve, drzno, ako kdo kliče Cankarja proti nam kot pričo, drzno, ako se s potvarjanjem zgodovine zvaljuje vsa krivda za to, kar smo in kakršni smo, na nas. Pravimo, da je zle volje, kdor prezre one številne tihe, skromne delavce v našem stanu — med učitelji in učiteljicami — ki so stran od političnega meteža v najneugodnejših gmotnih prilikah, ob dnevnih ponižanjih vršili vestno svojo vzgojiteljsko dolžnost — bili za svoje delo plačani ali neplačani. Naj nam nihče ne skruni njih spomina! Trdimo, da ne ravna bona fide, kdor prezre, kako dozoreva med nami setev onih borcev, ki so se vedno borili proti političnemu uniformiranju učiteljstva in njegovemu zasužnjenju po ideologijah, importiranih po naši inteligenci.

Ugotavljamo pri vsej svoji učiteljski skromnosti, da nimamo nobenega vzroka zgledovati se ob naši inteligenci, pri kateri smo baje zgubili ves ugled, najmanj ob njeni politični značajnosti in dalekovidnosti, pač pa prihajamo do spoznanja, da je naš spas v tem, da najde-

LISTEK.

M. VERK:

Nekatera načelna vprašanja kmetijskega pouka.

(Dalje.)

Splošno mnenje je, da naj živi svinja v nesnagi, če hočemo, da uspeva. Živali imajo dobro razvit nagon, ki jim določa, kaj je za nje dobro in kaj ne. Pri svinji vidimo, da z največjim veseljem skoči iz svinjaka, vanj se pa vrača nerada. Pri svinjakih opazimo, da mnogokrat svinje obgrizejo vrata in napravijo tako veliko luknjo, da gre vsaj konec rilca z nosnicami na sveži zrak. Takoj ugotovi kmetič, kako je ta vražja svinja »salamensko žleht«, ne pomisli pa, da, če bi kdo njega zaprl v plesnjiv sod, bi tudi on tiščal nos k odprti pilki. Pod kožo ima svinja plast masti. Ta prvotno gotovo ni bila določena v to, da si človek z njo zabeli fižol, temveč, da brani svinjo pred mrazom. To nam je siguren znak, naj bo svinja tudi pozimi na prostem, da se preskače in poživi, v poletnih dnevih naj bi bila le izjemoma v hlevu. Mast i v toplih dneh provzroča preveč toplote. Ker ne najde boljše kopeli, pokota se v blatu, ne za to, ker je svinja, temveč ker ji je vroče. Pri krmljenju se dela nebroj napak. V zimskem času opazimo v najhujšem mrazu, kako prezebajo kmetice pri pranju reje, marsikatera žena je vlovila pri tem mrzlo-mokrem delu ozebline in revmatizem. Ne pride ji pa na um, da to delo ni samo nepotrebno, temveč še celo naravnost škodljivo. Majhne količine zemlje, ki se drže repe in korenja so neobhodno potrebne za prebavo in tvoritev kosti, saj ravno pozimi ne more svinja do teh snovi. Tudi pri svinjah ni naglica kaj prida. Pa skuhajo rejo v loncih ali kotlih, treba je svinje nakrmiti, čas je drag, piča vroča, ne da se zmečkati, pomaga pa radikalno sredstvo. V pičo nalije hitro toliko vode, da se ohladi. Rad bi videl obraz kmeta, ki bi imel na mizi vrelo juho ali kašo, pa bi mu jo hotela skrbna zakonska družica ohladiti s korcem mrzle vode. Sploh se daje svinjam preveč tekoče hrane, kar provzroča mnoge bolezni in medlost. Le ko začnejo svinje pitati, vedo, da rabi svinja masivne hrane. Premalo se gleda tudi na snago posode. Res je, da prebrodi svinja s slastjo največjo nesnago, ne prenaša pa zlepa plesnjivih in skvašenih reči. Največja zapreka uspešne svinjereje so kužne bolezni. Ni pa to toliko elementarna nezgoda, kakor posledica neznanja. Sicer so ljudje že precej opustili misel na »uroke« in »nareto«, napredovali pa tudi niso mnogo. Ko je kužna bolezen že v hlevu, je edino radikalno zdravilo samo nož. Neizmerne važnosti so preventivna sredstva proti kužnim boleznim, namreč primerna prehrana, gibanje v svežem zraku in snaga. Ta sredstva dado živali odporno silo proti bolezni. Pa še nek nedostatek svinjereje bi omenil, česar pa ne moremo uporabljati pri pouku v šoli, temveč le v resnem razgovoru z odraslimi. Generalna napaka naše svinjereje se vrši pri plemenitvi. Dočim so za pleme primerni le mladiči iz drugega in starejšega gnezda, se v naših krajih svinje po prvem gnezdu spitajo in pokoljejo, naraščaj je slaboten, brez vsake odporne sile, podvržen vsem mogočim boleznim, cela pasma pa degenerirana. Vendar v tej zadevi pri kmetih z besedami ne bomo dosti dosegli, kakor marsikje drugje tudi ne, potreben bo oster oktroi s strani vlade.

Sploh pa bo morala država marsikje poseči vmes s pametnimi naredbami in gmotno podporo. Kmetijski pouk na osnovni šoli bo zahteval mnogo nazoril, orodja, preparatov, primerno urejen šolski vrt, večje izdatke za gnojila, semena, sadiko in cepiče. Da bi učiteljstvo doprinašalo za kmetijski pouk gmotne žrtve iz lastnih dohodkov, ki so itak globoko pod eksistenčnim minimom, ni verjetno. Če že kmetske občine vsled nerazumevanja ne bodo hotele žrtvovati za kmetijski pouk primernih zneskov, je to dolžnost parlamenta in vlade, kot najvišjih oblasti naše agrarne države. Ako bodo kompetentni faktorji storili vse potrebno, se tudi učiteljstvo ne bo odtegovalo in se bo poglobilo v lastni delavnosti v najbolj pereča gospodarska vprašanja.

Za najbližjo bodočnost naj služijo sledeče smernice:

Splošna izobrazba je podlaga vsaki strokovni, tudi kmetijski šoli. Vsled tega odločno ugovarjamo vsakemu kršenju dobe šolske obveznosti na osnovni šoli, ker bi bilo to v kvar splošni izobrazbi.

Kmetijski pouk je potreben, računajoč pa s potrebo, mora se snov kmetijskega pouka ozirati na lokalne razmere. Snov, načela in smernice kmet. pouka je za posamezne kulturne skupine ugotoviti na uradnih učiteljskih konferencah. Te konference imajo tudi mnogo drugega gradiva, ki čaka nujne rešitve, torej se naj skličejo čimprej, stroški se naj krijejo iz budžeta ministrstva prosvete, event. ministrstva poljoprivrede.

Dokler se to ne izvrši, skušaj vsak učitelj spoznavati dobičkanosne gospodarske panoge svojega okoliša, odpravljati njih nedostatke, uveljavljati povsod novejše pridobitve na teh. Teorije se naj učenci nauče v šoli le toliko, kolikor je brezpogojno potrebno za razumevanje praktičnega pouka.

(Konec.)